

ANALIZA STRUKTURY ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA EDUKACJI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ W LASACH PAŃSTWOWYCH

Monika Starosta-Grała, Anna Ankudo-Jankowska

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Streszczenie. Celem pracy była analiza krajowych źródeł finansowania działań edukacyjnych realizowanych w Lasach Państwowych (LP). Przeprowadzono analizę struktury wydatków ponoszonych na edukację przyrodniczo-leśną w latach 2006–2013 oraz określono tempo i kierunek zmian wartości poszczególnych źródeł finansowania. W badanym okresie wydatki na edukację przyrodniczo-leśną realizowaną przez LP wykazywały tendencję wzrostową – z 13,5 do 30 mln zł. W tym czasie wyraźnie zwiększyła się kwota finansowania wewnętrznego, z 10 do 25 mln zł, natomiast finansowanie zewnętrzne charakteryzowało się mniejszą dynamiką wzrostu – z 3,5 do 4,5 mln zł. We wsparciu wewnętrznym dominującą rolę miały nadleśnictwa, które w tym czasie na działalność edukacyjną wydały 127 mln zł. Zewnętrzne źródła finansowania działalności edukacyjnej stanowiły średnio 16,3% poniesionych wydatków ogółem. W finansowaniu zewnętrznym najważniejsze znaczenie miał WFOŚiGW (11,2 mln zł), którego udział wynosił od 32 do 61%. Budżet państwa w zróżnicowanym stopniu finansował działania edukacyjne prowadzone w LP. W latach 2006–2010 kwota wsparcia zmalała z 1,8 mln zł do 22,4 tys. zł. Natomiast w latach 2011–2013 LP nie otrzymały żadnych środków finansowych na ten cel. W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na edukację przyrodniczo-leśną i jej niedochodowym charakterem należy szukać większego wsparcia ze strony zewnętrznych źródeł finansowania i tym samym zwiększyć ich udział w strukturze wydatków.

Słowa kluczowe: społeczne funkcje lasu, edukacja przyrodniczo-leśna, wydatki, analiza finansowa

Corresponding author – Adres do korespondencji: Mgr inż. Monika Starosta-Grała, Katedra Ekonomiki Leśnictwa, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 71 C, 60-625 Poznań, e-mail: monstar@up.poznan.pl

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań 2015

WSTĘP

Lasy Państwowe (LP) prowadzą gospodarkę leśną na zasadzie zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów. Jednym z głównych celów w tym zakresie jest prowadzenie edukacji przyrodniczo-leśnej społeczeństwa, która głównie adresowana jest do dzieci i młodzieży. Dzięki tym działaniom przekazywana jest wiedza o funkcjonowaniu gospodarki leśnej, której celem jest podnoszenie świadomości w zakresie właściwego korzystania ze wszystkich funkcji lasu i jednocześnie kształtowanie ekologicznej świadomości społeczeństwa. Zdobyta wiedza pozwala zrozumieć sens ochrony przyrody w sytuacji istniejących zagrożeń, ale także sens racjonalnego godzenia potrzeb ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym i społecznym kraju (Kapuściński i Zadura, 2007).

Począwszy od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia, po zmianie ustawy o lasach i przewartościowaniu celów gospodarki leśnej, systematycznie wzrasta zapotrzebowanie na realizację społecznych funkcji lasu, co pociąga za sobą jednocześnie wzrost kosztów. Lasy Państwowe są prawnie zobligowane do prowadzenia działalności na zasadzie samodzielności finansowej, zgodnie z którą, koszty muszą być pokryte z własnych przychodów (Ustawa..., 2014, art. 50). Zatem działania w zakresie realizacji społecznych funkcji lasu, w tym edukacji przyrodniczo-leśnej, należałoby wesprzeć finansowaniem zewnętrznym. Warto przy tym zaznaczyć, że zgodnie z powszechnym przekonaniem, obowiązek finansowania podaży dóbr publicznych powinien spoczywać na państwie (Stiglitz, 2004).

Celem pracy jest identyfikacja i analiza głównych źródeł finansowania działań edukacyjnych w Lasach Państwowych w latach 2006–2013. W badaniach porównano wartości poszczególnych źródeł finansowania oraz przeprowadzono analizę struktury wydatków ponoszonych na edukację przyrodniczo-leśną. Ponadto określono tempo i kierunek zmian wartości poszczególnych źródeł finansowania.

METODYKA BADAŃ

Materiały empiryczne do badań pozyskano z raportów z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych za lata 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

Analizie poddano krajowe źródła finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej. W tym celu wyodrębniono dwie grupy: finansowanie wewnętrzne (własne) i finansowanie zewnętrzne (obce). W ramach tych grup wyróżniono następujące źródła:

1. Finansowanie wewnętrzne:
 - nadleśnictwa
 - fundusz leśny.
2. Finansowanie zewnętrzne:
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)

- budżet państwa
- pozostałe źródła (szkoły, przedszkola, ośrodki edukacji ekologicznej, parki narodowe, krajobrazowe, organizacje pozarządowe, kościoły).

Na podstawie danych źródłowych określono udział źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej dla poszczególnych lat okresu badawczego (wzór 1) oraz określono strukturę wewnętrzną analizowanych grup (wzór 2 i 3).

$$\text{Wskaźnik ogólnej struktury finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej} = \frac{\text{badane źródło finansowania (zł)}}{\text{łączna wartość wydatków na edukację przyrodniczo-leśną (zł)}} \times 100\% \quad (1)$$

$$\text{Wskaźnik struktury zewnętrznego finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej} = \frac{\text{badane źródło finansowania (zł)}}{\text{łączna wartość zewnętrznych źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej (zł)}} \times 100\% \quad (2)$$

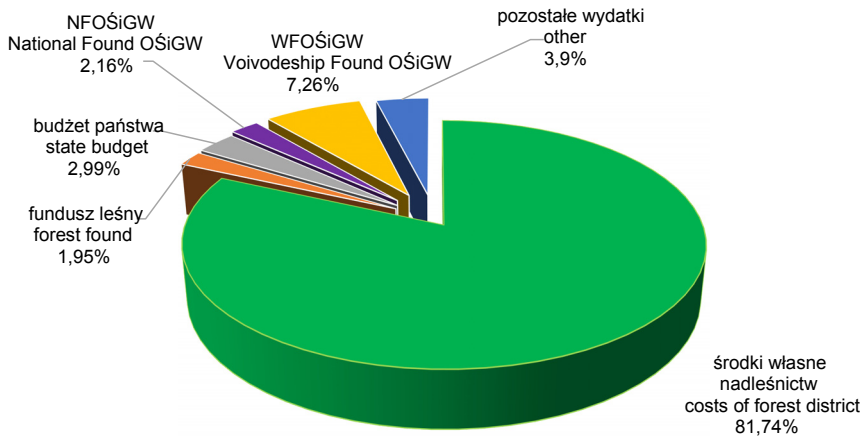
$$\text{Wskaźnik struktury wewnętrznego finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej} = \frac{\text{badane źródło finansowania (zł)}}{\text{łączna wartość wewnętrznych źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej (zł)}} \times 100\% \quad (3)$$

Analizę źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej poszerzono o badanie tempa i kierunku zmian wydatków poszczególnych źródeł. W tym celu zastosowano jedno- i wielopodstawowe wskaźniki dynamiki.

WYNIKI BADAŃ

W latach 2006–2013 na działalność edukacyjną wydatkowano łącznie ponad 154,966 mln zł, z czego dominujące znaczenie miały środki własne Lasów Państwowych – 129,686 mln zł. W ogólnej strukturze finansowania działań edukacyjnych stanowiły one 83,7%. Kolejnym istotnym źródłem wparcia finansowego był WFOŚiGW, którego udział wynosił 7,3% ogólnej sumy wydatków. Z innych źródeł LP pozyskały łącznie około 9% (rys. 1).

W latach 2006–2013 kwota finansowania wewnętrznego zwiększyła się dwuipółkrotnie, z ponad 10 do 25,5 mln zł (tab. 1), przy jednoczesnym wzroście udziału w finansowaniu działań edukacyjnych z 74 do 85% (tab. 2).

Rys. 1. Struktura źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej w Lasach Państwowych za lata 2006–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych za lata 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

Fig. 1. Structure of financing sources of forest education (%) in the State Forests for 2006–2013

Source: own elaboration on the basis of the reports of educational activities in the State Forests for the years 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

Głównym źródłem finansowania edukacji leśnej były środki własne nadleśnictw. Kwota tego dofinansowania w analizowanym okresie wyniosła łącznie 127 mln zł. W tym czasie nadleśnictwa zwiększyły ponad dwuipółkrotnie nakłady na realizację działań w omawianej dziedzinie.

Począwszy od 2006 do 2008 roku zaobserwowano wyraźne zwiększenie finansowania działań edukacyjnych przez nadleśnictwa – wzrost o blisko 50%. W 2009 roku wsparcie nadleśnictw, w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyło się wyraźnie – o blisko 30%. Zaistniałe zjawisko należy wiązać z niekorzystną sytuacją na rynku drzewnym. Z kolei od 2009 do 2013 roku finansowanie edukacji przyrodniczo-leśnej ze środków własnych jednostek LP wykazywało stałą tendencję wzrostową, w tym czasie jego kwota zwiększyła się blisko dwuipółkrotnie. Udział środków własnych nadleśnictw w łącznym finansowaniu działań edukacyjnych charakteryzował się trendem wzrostowym – od 70 do 82% (tab. 2). Natomiast w ramach finansowania wewnętrznego udział własnych środków nadleśnictw nie wykazywał już tak dużego zróżnicowania i kształtował się w przedziale od 95% do blisko 100% (tab. 3).

W latach 2006–2013 z funduszu leśnego na edukację przyrodniczo-leśną zostało przekazane ponad 3 mln zł. W tym czasie nastąpił więc ponad dwukrotny wzrost finansowania ze wspomnianego źródła. Wysokość kwot w poszczególnych latach okresu

badawczego wykazywała zróżnicowanie; stałą tendencję wzrostową zaobserwowano w latach 2006–2008 – blisko dwukrotny wzrost kwoty; a najmniej środków zostało przekazanych w 2009 roku. W analizowanym okresie udział środków z funduszu leśnego w realizacji zadań edukacyjnych nie przekraczał 5% (tab. 2).

Tabela 1. Źródła finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej w Lasach Państwowych w latach 2006–2013, tys. zł

Table 1. Sources of financing the forest education in the State Forests for 2006–2013, thous. PLN

Źródło finansowania Source of funding	Wydatki, tys. zł – Expenditure, thous. PLN							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finansowanie własne – Own financing								
Środki własne nadleśnictwa Costs of forest district	9 645,34	11 713,10	14 243,20	10 168,70	13 351,40	20 400,30	22 568,30	24 577,64
Fundusz leśny Forest found	444,00	499,20	828,50	10,00	86,40	145,00	81,00	924,16
Ogółem finansowanie własne Total own financing	10 089,34	12 212,30	15 071,70	10 178,70	13 437,80	20 545,30	22 649,30	25 501,80
Finansowanie zewnętrzne – External financing								
Budżet państwa State budget	1 826,40	1 661,30	1 114,00	2,50	22,40	0,00	0,00	0,00
NFOŚiGW National Found OŚiGW	268,27	95,50	15,00	859,90	785,40	507,00	264,10	552,50
WFOŚiGW Voivodeship Found OŚiGW	1 149,72	1 346,90	1 499,30	1 070,60	1 169,10	1 488,20	1 447,70	2 073,40
Pozostałe źródła Other	358,00	401,00	459,60	758,10	1 000,60	540,00	654,90	1 888,78
Ogółem finansowanie zewnętrzne Total external financing	3 602,39	3 504,70	3 087,90	2 691,10	2 977,50	2 535,20	2 366,70	4 514,68
Suma Sum	13 691,73	15 717,00	18 159,60	12 869,80	16 415,30	23 080,50	25 016,00	30 016,48

Źródło: Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014.

Source: Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014.

Tabela 2. Ogólna struktura źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej w Lasach Państwowych w latach 2006–2013, %

Table 2. General structure of financing sources of forest education in the State Forests for the years 2006–2013, %

Źródło finansowania Source of funding	Struktura ogólna, % – General structure, %							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finansowanie własne – Own financing								
Środki własne nadleśnictwa Costs of forest district	70,45	74,53	78,43	79,01	81,34	88,39	90,22	81,88
Fundusz leśny Forest found	3,24	3,18	4,56	0,08	0,53	0,63	0,32	3,08
Ogółem finansowanie własne Total own financing	73,69	77,70	83,00	79,09	81,86	89,02	90,54	84,96
Finansowanie zewnętrzne – External financing								
Budżet państwa State budget	13,34	10,57	6,13	0,02	0,14	0,00	0,00	0,00
NFOŚiGW National Found OŚiGW	1,96	0,61	0,08	6,68	4,78	2,20	1,06	1,84
WFOŚiGW Voivodeship Found OŚiGW	8,40	8,57	8,26	8,32	7,12	6,45	5,79	6,91
Pozostałe źródła Other	2,61	2,55	2,53	5,89	6,10	2,34	2,62	6,29
Ogółem finansowanie zewnętrzne Total external financing	26,31	22,30	17,00	20,91	18,14	10,98	9,46	15,04
Suma Sum	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych za lata 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

Source: own elaboration on the basis of the reports of educational activities in the State Forests for the years 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

W latach 2006–2013 w ramach finansowania zewnętrznego LP otrzymały kwotę 25,3 mln zł. W tym czasie udział obcych źródeł w finansowaniu edukacji przyrodniczo-leśnej wynosił średnio 16,3%. W latach 2006–2012 kwota dofinansowania obniżyła się z 3,6 mln zł do blisko 2,4 mln zł (o 34%). Jednocześnie uwidoczniła się tendencja spadkowa udziału finansowania zewnętrznego działań edukacyjnych – z 26 do niecałych 10%.

Tabela 3. Wewnętrzna struktura własnych i zewnętrznych źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej w Lasach Państwowych w latach 2006–2013, %

Table 3. Internal structure of own and external sources of forest education in the State Forests for the years 2006–2013, %

Źródło finansowania Source of funding	Struktura wewnętrzna, % – Internal structure, %							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finansowanie własne – Own financing								
Środki własne nadleśnictwa Costs of forest district	95,60	95,91	94,50	99,90	99,36	99,29	99,64	96,38
Fundusz leśny Forest Found	4,40	4,09	5,50	0,10	0,64	0,71	0,36	3,62
Ogółem finansowanie własne Total own financing	100	100	100	100	100	100	100	100
Finansowanie zewnętrzne – External financing								
Budżet państwa State budget	50,70	47,40	36,08	0,09	0,75	0,00	0,00	0,00
NFOŚiGW National Found OŚiGW	7,45	2,72	0,49	31,95	26,38	20,00	11,16	12,24
WFOŚiGW Voivodeship Found OŚiGW	31,92	38,43	48,55	39,78	39,26	58,70	61,17	45,93
Pozostałe źródła Other	9,94	11,44	14,88	28,17	33,61	21,30	27,67	41,84
Ogółem finansowanie zewnętrzne Total external financing	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych za lata 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

Source: own elaboration on the basis of the reports of educational activities in the State Forests for the years 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

Wyraźny wzrost, w porównaniu z rokiem poprzednim, nastąpił w 2013 roku, w którym LP otrzymały najwyższe dofinansowanie w analizowanym okresie – 4,5 mln zł, co stanowiło 15% udziału w finansowaniu edukacji przyrodniczo-leśnej.

Z obcych źródeł finansowania, największą pomoc LP uzyskiwały z WFOŚiGW – 11,2 mln zł. Udział środków wymienionego funduszu w poszczególnych latach był różnicowany i wynosił od 32 do 61% łącznej kwoty finansowania zewnętrznego. Przy czym

w latach 2006–2008 nastąpił wzrost udziału o 17 punktów procentowych – z 32 do 49%. W latach 2011–2012 jego udział wzrósł odpowiednio do 59 i 60%.

W finansowaniu zewnętrznym mniejsze znaczenie miały środki z NFOŚiGW, które finansowały LP w wysokości 3,3 mln zł. Roczne kwoty dofinansowania wykazywały duże różnicowanie, od kilkunastu do kilkuset tysięcy złotych, co przełożyło się na ich zmienny udział w strukturze obcych źródeł finansowania – od 0,5 do 32%.

W latach 2006–2013 wydatki z pozostałych źródeł finansowania zwiększyły się ponad pięciokrotnie, przy jednoczesnym wzroście udziału w strukturze wewnętrznej – z 10 do 42%.

W analizowanym okresie budżet państwa przeznaczył na działania edukacyjne kwotę ponad 4,6 mln zł, przy czym finansowanie obejmowało jedynie lata 2006–2010. Począwszy od 2006 do 2008 kwoty na realizację zadań z zakresu edukacji społeczeństwa sukcesywnie malały – z 1,8 do 1,1 mln zł, co miało odzwierciedlenie w strukturze wewnętrznych źródeł finansowania – spadek z 51 do 36%. W kolejnych dwóch latach LP otrzymały znikome wsparcie z budżetu państwa (niecały 1% ogólnej sumy wydatków). W okresie 2011–2013 wydatki na edukację w ogóle nie były refundowane przez państwo.

W kontekście przeprowadzonych analiz, trzeba stwierdzić, że zaistniała sytuacja miała istotny wpływ na zmiany w strukturze wewnętrznej obcych źródeł finansowania edukacji. W latach 2006–2008 udział poszczególnych źródeł wynosił: budżet państwa – 45,1%, NFOŚiGW – 3,7%, WFOŚiGW – 39,2%, pozostałe źródła – 12%. Z kolei w latach 2009–2010 wyżej wymienione źródła osiągnęły odpowiednio: 0,4%, 29%, 39,5%, 31,1% (tab. 4).

Tabela 4. Zewnętrzne źródła finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej w Lasach Państwowych
Table 4. External financing sources of forest education in the State Forests

Źródło finansowania Source of funding	Wydatki, tys. zł Expenditure, thous. PLN			Struktura, % Structure, %		
	2006-2008	2009-2010	2011-2013	2006-2008	2009-2010	2011-2013
	4 601,70	24,90	0,00	45,14	0,44	0,00
NFOŚiGW National Found OŚiGW	378,77	1 645,30	1 323,60	3,72	29,02	14,06
WFOŚiGW Voivodeship Found OŚiGW	3 995,92	2239,7	5 009,30	39,19	39,51	53,20
Pozostałe źródła Other	1 218,60	1758,7	3 083,68	11,95	31,03	32,75
Ogółem finansowanie zewnętrzne Total external financing	10 194,99	5668,6	9 416,58	100,00	100,00	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportów z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych za lata 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

Source: own elaboration on the basis of the reports of educational activities in the State Forests for the years 2006–2013 (Raport..., 2007; 2008; 2009; 2010; 2011; 2012; 2013; 2014).

W latach 2006–2012 wystąpiła niekorzystna tendencja spadkowa udziału środków zewnętrznych w finansowaniu działalności edukacyjnej LP: z 26,31% (2006 r.) do 9,46% (2012 r.). Wyjątkiem był 2013 rok, kiedy odnotowano wzrost udziału środków zewnętrznych do 15,04%, głównie za sprawą zwiększających się kwot pozostałych źródeł finansowania edukacji.

DYSKUSJA

Ważnym czynnikiem w polityce promocji ekologicznej gospodarki leśnej jest realizacja funkcji edukacyjnej społeczeństwa. Edukacja przyrodniczo-leśna jest jedną z wielu nieprodukcyjnych funkcji lasu, która bezpośrednio nie przyczynia się do zwiększenia przychodów jednostek Lasów Państwowych. Jednak podobnie jak inne działy gospodarki leśnej generuje określone koszty. Janeczko i Mandziuk (2010) uważają, że poznanie ekonomicznych skutków różnego zakresu realizacji poszczególnych funkcji lasu ma podstawowe znaczenie dla racjonalnego kształtowania wielofunkcyjnego gospodarstwa leśnego.

W latach 2005–2009, jak podaje Grzywacz (2010), wzrastały wydatki ponoszone na edukację przyrodniczo-leśną, co dotyczyło zarówno środków własnych nadleśnictw, jak i środków zewnętrznych. Podobna sytuacja kształtowała się w kolejnych latach, tj. w okresie 2010–2013. Zaobserwowano wyraźne ich zwiększenie z 16,4 mln zł do 30 mln zł, co stanowiło wzrost o 82%. W tym czasie na edukację przyrodniczo-leśną przeznaczono 94,5 mln zł, z czego 86% stanowiły środki własne nadleśnictw (80,9 mln zł). Należy zaznaczyć, że niewielka dywersyfikacja źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej i decydujący udział środków własnych nadleśnictw mogą skutkować trudnościami w realizacji zadań przyrodniczo-leśnych, w sytuacji gdy pogorszy się sytuacja finansowa w Lasach Państwowych. Przede wszystkim zostaną ograniczone wydatki związane z realizacją funkcji nieprodukcyjnych, również zadań związanych z edukacją przyrodniczo-leśną.

W ostatnich latach obserwuje się z jednej strony coraz większe zainteresowanie i zapotrzebowanie społeczeństwa na edukację przyrodniczo-leśną, z drugiej zaś strony rosnące koszty i niedopełnienie obowiązków w tym zakresie przez państwo. Dlatego należy poszukiwać możliwości finansowania zewnętrznego, na co zwracali uwagę Kapuściński (2003) i Janusz (2013). Bardzo ważną rolę w tej dziedzinie ma do spełnienia państwo. Zgodnie z gwarancją prawną (Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, Dz.U. 2014, poz. 1153, art. 54, pkt 6), LP powinny otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na zadania zlecone przez administrację rządową. Dotyczy to między innymi finansowania edukacji leśnej społeczeństwa. W ramach tych zadań mogą być tworzone i prowadzone leśne kompleksy promocyjne oraz zakładane ścieżki przyrodniczo-leśne. Jak wskazują Grzywacz i Marszałek (2007), obserwuje się rozbieżność pomiędzy istniejącymi zapisami prawa a praktyką leśną. Szczególnie niekorzystna sytuacja wystąpiła w latach 2011–2013, kiedy to edukacja przyrodnicza w ogóle nie była finansowana przez budżet państwa.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

1. W latach 2006–2013 wydatki na edukację przyrodniczo-leśną realizowaną przez LP wykazywały tendencję wzrostową. W tym czasie wyraźnie zwiększyła się kwota finansowania wewnętrznego, z 10 do 25 mln zł, przy jednoczesnym wzroście udziału w finansowaniu edukacji, z 74 do 85%.

2. Dominującą rolę w finansowaniu edukacji przyrodniczo-leśnej miały nadleśnictwa. Środki własne nadleśnictw stanowiły 81,74% wydatków ponoszonych na ten cel. W latach 2006–2013 nadleśnictwa zwiększyły ponad dwuipółkrotnie nakłady na edukację przyrodniczo-leśną. Należy jednak spodziewać się, że w przypadku trudności finansowych LP zostaną ograniczone przede wszystkim wydatki związane z realizacją funkcji nieprodukcyjnych, w tym zadań związanych z edukacją przyrodniczo-leśną.

3. W analizowanym okresie zewnętrzne źródła finansowania działalności edukacyjnej wykazywały zróżnicowanie. Stanowiły one średnio 16,3% poniesionych wydatków ogółem. W latach 2006–2013 wystąpiła niekorzystna tendencja spadkowa udziału środków zewnętrznych w finansowaniu działalności edukacyjnej LP: z 26,3% (2006 r.) do 9,8% (2012 r.). W ramach tego finansowania najważniejsze znaczenie miał WFOŚiGW, którego udział wynosił od 32 do 46% łącznej kwoty finansowania zewnętrznego. Należy przy tym zaznaczyć, że WFOŚiGW był najbardziej stabilny.

4. Budżet państwa finansował działania edukacyjne prowadzone w LP w stopniu zróżnicowanym. Niemniej jednak w okresie badawczym stwierdzono sukcesywne zmniejszanie dofinansowania przez państwo. W latach 2011–2013, mimo ustawowego obowiązku wsparcia finansowego państwa, LP nie otrzymały żadnych środków na ten cel.

5. Mając na uwadze rosnące zapotrzebowanie na edukację przyrodniczo-leśną i jej niedochodowy charakter, należy zintensyfikować działania w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania, jednocześnie zwiększając ich udział w strukturze wydatków.

6. W pracy uwzględniono analizę czasową, która prezentuje zmianę wydatków i ich strukturę w zależności od źródła finansowania. Z uwagi na zmienność warunków przyrodniczo-leśnych i różny zakres działań edukacyjnych prowadzonych przez poszczególne jednostki LP, dalsze badania powinny obejmować analizę przestrzenną, w której zostanie określony rozkład wydatków na edukację przyrodniczo-leśną w odniesieniu do Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

PIŚMIENNICTWO

- Grzywacz, A., Marszałek, E. (2007). Prawne aspekty ochrony przyrody w ekosystemach leśnych. Tuchola: Wyd. WSZŚ.
- Grzywacz, A. (2007). Edukacja leśna w Polsce, stan obecny i perspektywy. Pobrano 27 lutego 2015 z: <http://www.tpl.org.pl/pliki/j07/Grzywacz.doc>.

- Grzywacz, A. (2010). *Możliwości i ograniczenia w prowadzeniu edukacji przyrodniczo-leśnej społeczeństwa. Leśnictwo i drzewnictwo w Polsce na tle leśnictwa krajów Unii Europejskiej*. Warszawa: Wyd. Świat.
- Janeczko, K., Mandziuk, A. (2010). *Koszty edukacji przyrodniczo-leśnej oraz zagospodarowania rekreacyjnego w LKP Puszcza Białowieska*. Stud. Mater. CELP, 12, 1.
- Janusz, A. (2013). *Ekonomiczna ocena edukacyjnej działalności nadleśnictw w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie*. Sylwan, 157(9), 686–694.
- Kapuściński, R. (2003). *Edukacja leśna – stan obecny i perspektywy*. Poradnik edukacji leśnej. Zeszyt 1. Warszawa: Centrum Informacji Lasów Państwowych.
- Kapuściński, R., Zadura, J. (2007). *Edukacja przyrodnicza i leśna w Lasach Państwowych*. DGLP. Pobrano 27 lutego 2015 z: <http://www.tpl.org.pl/pliki/j07/Zadura.doc>.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2006. (2007). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2007. (2008). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2008. (2009). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2009. (2010). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2010. (2011). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2011. (2012). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2012. (2013). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w roku 2013. (2014). Warszawa: PGL LP, DGLP.
- Stiglitz, J. E. (2004). *Ekonomia sektora publicznego*. Warszawa: PWN.
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. (2014). Dz.U. poz. 1153.

STRUCTURE ANALYSIS OF FINANCIAL SOURCES OF FOREST EDUCATION IN THE STATE FORESTS

Abstract. The aim of this study was to analyse the national sources of financing educational activities in the State Forests between 2006–2013. An analysis of the structure of expenditure on forest education was carried out and the pace and direction of changes in the financing sources were determined. In the analysed period, expenses on forest education realised by the State Forests showed an upward trend. At this time, the amount of external financing increased significantly from 10 to 25 million PLN, of which the dominant role in the financing of forest education had forest districts. Forest districts' own expenses accounted for 81.74% of expenses on these activities. External sources of financing educational activities accounted for an average 16.3% of the total expenses incurred. In the external financing, the most important was Regional Fund for Environmental Protection and Water Management (WFOŚiGW), which share accounted from 32 to 46%. The state budget in varying degrees funded educational activities carried out in the State Forests.

In the period 2011–2013, despite the statutory obligation of state to financial support, State Forests have not received any funds for this purpose.

Key words: social functions of forests, forest education, expenses, financial analysis

Accepted for print – Zaakceptowano do druku: 29.06.2015

For citation – Do cytowania: Starosta-Grala, M., Ankudo-Jankowska, A. (2015). Analiza struktury źródeł finansowania edukacji przyrodniczo-leśnej w Lasach Państwowych. *Acta Sci. Pol. Silv. Colendar. Rat. Ind. Lignar.*, 14(2), 149–160. DOI: 10.17306/J.AFW.2015.2.14